

74
(6)

نور الیور دی

ناشر: د. تونک ارمغانی

صافی ۳

پیل ۱۰

۱۵ مایس ۱۳۳۹

تورک موغول تاریخی کتابیاتی

آوروپاچه مشهور و معتبر ایکی جلدلک (موغول تاریخی) یازان (مورازا دو هسون) ک ازینی لسانزه ترجمه ایلشدم . بونک مدخلی تشکیل ایدن تورک-موغول تاریخی کتابیاتی آتی به نقل ایدیورم :

موغوللر ، کندیلرینه دائریازیلی برشی بر اقامادیلر . بونلر حقنده کی معلومات ؛ چین ، روسیه ، پولونیا و بحار تاریخلرندن آلمقده در . اون اوچنچی عصر میلادیدم موغولستانی طولاشان سیاحلرک اثرلرنده ده موغوللرک عادتلرینه دائر ایضاحات و تفصیلاته تصادف ایدلمکده در .

فقط موغوللره دائر الکیمتلی معلوماتی عرب و عجم مورخلری و بر مکده در . بوبایدہ الدہ عربجه و عجمجه پک چوق ال یازمه سی تاریخ کتابلری وارد در . بونلرک اک مهم و معتبر اولانلرینی ذکر و تحلیل ایدلم :

۱. التایخ : موغوللردن بحث ایدن ایلک اسلام مورخی ، اغاب احتماله کوره ، علی ابن الاثیر در که عربجه کامل التایخ نامنده کی تاریخ عمومیسنک اون ایکنجی جلدنده بحث ایتمکده در .

بواتر ، مبدأ خلقتدن ۶۲۸ سنه هجریه سنه قدر اولان وقایع عمومیہ یی محتوی در . موغوللرک ماوراءالنهر ، ایران ، دجله ، فرات ، کورجستان و شمالی قفقاسیا فتوحاتندن باحثدر . مؤلف اوزمان موصلده ساکن اولوب موغوللرک ایران فتوحاتی اوزرینه صحیح معلومات طویلالمشدر .

علی ابن الاثیر ، دجله ساحلرنده ۴ جادی الاولی ۵۰۵ تاریخنده دنیایه کلوب ، اوزمان برامارت مرکزی اولان موصلده برلشمشدر . موصل امیری ، اونی برقاج کره ، وظیفه مخصوصه ایله دارالخلافه اولان بغداده کوندرمشدی تاریخ و علم کلامده ید طولی صاحب ایدی . روایتہ نظراً بیک قدر آثار تاریخیہ سی وارد در . القی یوز اوتوز سنه سی شعبان المعظمنده موصلده ارتحال دار بقا ایلشدر [*]

[*] ابن خلیکان و فیات الایمان (عربجه یازمه نسخه . بارس کتبخانه ملی)

(كامل التاريخ) ك صوك آلى جلدى پارس كىتبخانه مایه-سندە موجود اولوب
بو، اوزون مدت، عرب مورخى طبرى نك اثرى ظن اولونيوردى. بعده
(رەينو) طرفسەن بونك طبرى نك اولمايوب على ابن الاثيرك اولدینی ميدانه
چيقاريلدى.

سيرة السلطان بهلول الدين منكبرتي : محمد بن احمد نساي .

تورك خوارزمشاه سلاله سنك صوك ساطانى جلال الدينك ترجمه حالى يازان
بومؤلف، خراسانك شهنشاه برشاتو صاحبي ايمش. برمدت سلطان جلال الدينك
وزيرلكنده بولونمش وبهده (نسا) حواليسنك كىتخداى اولمش. آلى سنه
دوام ايدن زمان سلطنتنده، محمد نساي، سلطان مشاراليه ايله بك صيفى
دوشوب قالقمشدر.

اثر، يوز سكر فصل اولوب سلطان محمدك صوك كونلريله جلال الدين
خوارزمشاهك حيات و سلطنتى محتويدير.

تاريخ بهرانكشاي : علاء الدين عطا ملا : موهبي . — بوانرايكى قسم اولوب

قسم اول جنكيزك ايلك اون سنه سندن باحث اولوب ماوراءالنهر و ايران فتوحاته
دائر تفصيلاتى حاويدير.

بعده جنكيزك خاقلرى (ارغوت) و (قربغو) نك زمان سلطنتلرندن
بمحت ايلر. بوراده اوبغورلر، قار. خيتارله خوارزمشاه تورك سلاله سنك
مكمل تاريخى، وابراندهكى موغول واليلرينك صورت ااره لرى (جنكيزك
چكىلوب كىتمسندن، حفيدى هلاكو زمان قدر) تاريخى بولونمقدردر.
ايكنجى قسم: (مانغو) نك خاقانلقه اعاب ايدل يله باشلايوب بونك زمان
سلطنتك ايلك كونلرندن باحتيدر. هلاكو نك ايران سفيرى و اسماعيليه ايلنى
فتحنى احتوا ايلر.

(ايران اسماعيليه لرى) نك، حسن صباح ن اباراً تاريخى قيد ايلر.
برشعبه سى اولان باطنيه مذهبك منشألرندن بحث ايدر.
مؤلف علاء الدين ۶۸۱ سنه هجرى سنه قدر ياشاش ايسه، تاريخى ۶۵۵ ده

براقعدر . مومی الیه خراسانک (جوین) طرفلرنده دنیایه گلشدر . بابایی
بهامالدین محمد موغوللار زماننده ایرانده یکریمی سنه کتخدای (دفتردار) لقدم
بولمشدر .

علاءالدین ، باباسنه یاردیمه باشلادیفی زمانهنوز یکریمی بر یاشلرنده ایدی .
پدرینک وفاتنده اوکا خلف اولدی . هلاکونک اسماعیلیه لره قارشى اولان
سفرنده علاءالدین ده برابرنده ایدی . برادرى شمس الدین محمد ، هلاکونک
۶۲۲ ده وزیرى اولنججه علاءالدین بغداد والیلکنه تعیین ایدلدى که عراق
عرب ایله خوزستانی احتوا ایدیوردی .

علاءالدین ، تاریخ وفاتی اولان ۶۸۱ سنه هجریه سنه قدر بغداد والیلکنده
قالدی .

نجمية الامصار و نجمية الاعصار : عبدالله ابی فضل الله (لقبی وصاف
الحضرت در) فارسی یازمه نسخہ سی پارس کتبخانه ملیسنده در .

۶۵۵ دن ۷۲۸ سنه هجریه سنه قدر موغول تاریخی احتوا ایلر بش جلددر .
موغوللارک ایرانده کی اداره سندن ، چینده کی موغول خاقانلرندن ، تورکستان
و ماوراءالنهرده کی چنگیز احفادنن ، مصر ، فارس ، کرمان ، هند تاریختدن
باحث در . چنگیز ایله ایلك خاغلری اوزرینه اولان معلوماتی (تاریخ جهانکشی) دن
آلمشدر . اثرک مقدمه سنده کی تاریخ ۶۹۹ اولوب هلاکو احفادتدن سلطان
غازانه مدحیه واردور .

۲۴ محرم ۷۱۲ ده مؤلف ، آرنی سلطان غازانک خانى (اولجائیو) به
تقدیم ایتمش که برسنه اول ختام بولمش ایتمش . اووقت درت جلد ایتمش .
مؤلف عبدالله ، سلطانیه شهرنده حکمداره : (ارباب قلمدن) دیه
تقدیم ایدن وزیرى راشد ایتمش . عبده ، حکمدارک حضورنده حکمدار ایچون
یازدینی برمدحیه ایله سلطانیه شهرى ایچون داگر برشعر اوقومش . حکمدار
جوق بکنمش ، کندی البسه سندن برقات ویرمش و اوکا (وصاف الحضرت)
عنوانی ده اعطا ایتمش .

وصاف الحضرتك اثرى بك مكمل اولوت حادثات تاريخيه يى ده ادبى لسانله نقل ايلر . اثرينى حكمداره تقريمدن اون آلتى سنه سوكر ايشنجى جلدنجه ده يازمشدر . بوجلد ابوسعيدك زمان اداره سنى ، ۷۲۸ سنه هجرىه سنه قدره احتوا ايتكمده در . ايرانده موغول سلاله حكمداريلى زمانه عائد وقايع ايجون بو اثر بك مكمل در .

مجامع التواريخ : فضل الله راشدى عبدالقاهر همغانى . — فارسى يازمه

نسخه سى ، پارس كتيبخانه مليه سنده در . ۷۰۲ ده يازمشدر . برنجى جلدى موغوللره عائد اولوب ايكى قسمة آيريلير :

(۱) جنكيز خان زمانده تاتارستانك كوچه قبيله لر بىك پارچه لانسى ، بو قبيله لك آدرى ، منشألى و او طور دقلرى برلر .

(۲) موغوللرك اصل و منشأيه و جنكيز خانك اجدادينه دائر حكايه لرى نقلدن سوكر ايشنجى و اخلافك تيمور زمانه قدر فتوحاتندن باخندر .

موغوللره دائر برتاريخ قلمه آلمسى ، راشده ، سلطان غازان امرا ايتمش . فقط ۱۱ شوال ۷۰۲ ده سلطان غازان توانجه اثر هنوز ختام بولمامش ايتمش . غازانك برادرى و خانى (اولجايتون) زمانده ختام بولمش اثرينى (اولجايتون) . اتخاف ايتكم ايسنه ش ايسه ده اولجايتون ، برادر مك روخنه اتخاف ايت ، ديمش . اولجايتونك امريله مؤلف ، موغوللر تاريخنه او حواليده ياشايان اقوامك تاريخلرينجه علاوه ايتمش .

راشد ، سلطان غازانك وفاته قدر اولان وقايعى قيد ايتمشدر . فقط تيمورلنكك خانى و اوغلى (شامرون) ، تاريخ راشدى او قويه رق بونك (اولجايتون) و (ابوسعيد) زمانلرينجه ده يازمه رق اكالى (يعنى ۷۳۶ سنه قدر) برينه امرا ايتمش ، او يازمش .

راشد ، ۶۹۹ ده غازان خانك طيبيلكنه تعيين ايدلدى . بعده غازان خان ، اوفى ايران واليلىكنه كوندردى . ۷۰۳ ده (اولجايتون) نخته چيقنجه راشدى وزير تعيين ايتدى و بو حكمدار زمانده راشد وزارتده قالدى . ۷۰۶ ده ائرى

جامع التواریخی خاقانه تقدیم ایتدی . ابوسعید تخته چیقدیغنده رقیبلی راشدی
وزارتدن آتدیردیله . و (اولجانیون) ی زهرلدی دیهرک راشدی اعدامه
محکوم ایتدیردیله . بو بویوک عالم ، اون سکنر سنه ایرانی پک حکیمانه اداره
ایتدکدن و وزیرلکده بولونقدن سوکرا ۷۱۸ ده بلندن ایکی به بولونه پک
اعدام ایدلدی .

روضات الجنات فی اوصاف مدينة الهرات : معین الدین محمد الاسفزاری . —

فارسی یازمه نسخه سی پارس کتبخانه ملیسندهدر .

هرات وحقی بالعموم خراسانی تصویر ایله هراتک عربله طرفندن فتحندن
مؤلفک یاشادیغی زمانه قدر — تاریخی یاپار . جنکیز اردوسنک خراسانی استیلاسته
دائر تفصیلاتی حاوی وخراسانده مونقوللار اداره سندن باحث در .

معین الدین ، تیمورک دیرت بطن اشاغیدن حفیدی سلطان بهادر خانک مأمورلرندن
ایدی . بهادر ، ابوسعیدک قتلندن سوکره ۸۷۳ ده هراتی ضبط ایله برلشمش
واترینی اونک زمان سلطنتنک یکرمی آلتنجی سنه سنده یازمشدر .

معز الانساب . — فارسی یازمه نسخه سی پارس کتبخانه ملیسندهدر .

جنکیز خانک و تیمورک سلاله سنه عاندشهرزاده و سلطانلرک و بوزلرک زوجه و مستقرشه
لرینک و باشلیجه قوماندانلرینک اسملرینی حاویدر . اسمی مجهول اولان مؤلف ،
اترینی تیمورلنکک اوغلی شاهروق بهادرک امریله یازمشدر . تیمورک احفادی ،
(۹۲۳) ده ثولهن (بدیع الزمان) ه قدر قید ایدلمشدر .

شو آتیده کی اثرلرده ده مونقوللارک مصر و سوریه لیلرله مناسبات و محاریبان

مقیددر :

حسن المناقب السریة المنزعة من السيرة الظاهرية : شافعی وکاتب . —

عربجه یازمه نسخه سی پارس کتبخانه ملیسندهدر . ۶۵۹ دن ۶۷۶ سنه هجریه حبه
قدر مصر و سوریه حکمداری (الظاهر باببار) دن باحثدر . حکمدارک کاتب
خصوصیسی محی الدین ابوالفضل عبدالله طرفندن حکمدار مشارالیهک کوئی

كونته مفصل بر تاريخ حياتى يازلمش . بوبك اوزون اولمقله اوقونمى جان
سيقدىغندن (حسن المناقب) ، اوروزنامه حياتدن تلخيص ايدلمش در .

شريف الايام والمصور بسيرة السلطان الملك المنصور . — عربجه يازمه

نسخهسى پارس كتيخانه مليه سنده در . ۶۷۹ دن ۶۸۹ سنه هجريه سنه قدر سلطنت
سوريه مصر ساطاني قالدونك تاريخى اولوب مؤلفتك اسمى مجهولدر .

تواريخ السلاطين والملوك والعساكر . — عربجه يازمه نسخهسى پارسده در .

مصر ساطاني ابو الفتح محمد بن سلطان قالدونك ايام سلطنتك بر قسمى يعنى ۷۰۴
و ۷۰۵ سنه لرى وقايعى محتويدر . كاتب چلبى به كوره مؤلفى ، مصرلى شمس الدين
شجيبى در .

التجويد الزاهرة فى ملك مصر والقاهرة : جمال الدين ابولحماس يوسف بن

تاكرى ويردى . — عربجه يازمه نسخهسى پارسده در . ۲۲۴ دن ۶۹۰ سنه

قدر اولان وقايع عموميه دن باخشد .

تاريخ نوبرى . — عربجه يازمه نسخهسى پارسده در . عباسى خليفه لرندن

المكنتى باللهك تحته جلوسندن يعنى ۲۸۹ سنه سندن باشلايه رق بوتون عباسيلردن
وهلاكونك عباسيلرى دويرمى سندن واندلس دولت امويه سندن بحث ايلر .

الملك المعرفه دول الملوك : شيخ احمد المقرئى . — عربجه نسخهسى

پارسده در . مصرده فاطميونك صلاح الدين طرفندن دوريلسنه يعنى ۸۴۵ سنه سنه
قدر اولان وقايعدن باخشد . بواز ، مؤلفك ، عربلك مصرى فتحندن اعتباراً
اولان ، ديكر اثرينك مابعديدر . مقرئى مصرده ۷۶۶ ده دنيايه كلهرك
۸۴۵ ده تولمشدر .

تاريخ الدول . — عربى يازمه نسخهسى پارسده در . فخر الرازى يه اسناد

اولان بو كتاب ، ايكي قسم در . قسم اول اصول اداره حكومتدن ، قسم ثانى عباس
وفاطمى خليفه لرى تاريخندن مختصراً بحث ايلر .

مسالك الابصار في ممالك الابصار : امام شهاب الدين ابوالعباس . —

حضرت عمر الفاروقك سلاله سندن اولان مؤلف ، دهازياده (ابن العمري) ديه مشهوردر . عربجه يازمه نسخهي يارسدهدر . مصر وسوريه نك ۵۴۱ دن ۷۴۴ سنه سنه قدر وقايعندن باخندر . فقط (تاكري ويردي) و (مقرزي) تاريخلري قدر مفصل دكلدر . ابن العمري مصر وسوريه ده مأموريتلرده بولندقدن صوكر ۷۴۹ ده شامده ارتحال دار بقا ايلشدر .

دول الاسرار : شيخ شمس الدين زهبي . —

انرايكي قسم اولوب قسم اول حضرت محمد عليه الصلواة والسلام اقتديمزدن باشلايهرق (المقتدى) نك وفاته ۴۸۶ قدر ، قسم ثاني بورادن ۷۴۴ سنه سنه قدر وقايعندن باخندر . هر سنه عالم اسلامده وبالحاصه مصر وسوريه ده وقوعه كلن وقايع مسطوردر . بوانر ، باسكه عين مؤلفك (تاريخ الاسلام) آنندن ملخصدر .

روضة الصفاء في سيرة الانبياء والملوك والمخلفاء ميرخون . —

محمد بن خاوند شاه بن محمود (۸۳۷-۹۰۳) در . روضة الصفاء اك كوزل ومكمل برشرق تاريخ عموميسي در . (خوك دمير) ك (خلاصة الاخبار) و (حبيب السير) ني آرزوق مأخذ ايديمشدر . روضة الصفانك اك مكمل نسخهي وياندهدر .

تاريخ نجمي باشي . —

يازديني عربجه تاريخ عمومى در . داماد ابراهيم پاشانك حمايه سي آلتنده ، احمد بن محمد نديم طرفندن توركجه به ترجمه ايدلمشدر .

تاريخ قبيحانه خاني . —

هجرية سنه قدر وقايع خلاصه سي حاوي برتاريخ اسلام اولوب لاهور بكي (سيف الدوله عبدالصمد خان) اتخاف ايدلمشدر .

مصطفى رحى